

HER GÜN BEŞ VAKİT NAMAZ USANÇ VERİR Mİ? (2)

Daha önce; zahiren büyük hakikatte küçük bir adamın, nüfus-u emmare namına, namazın beş vakit kılınmasının çok olduğu iddiasına Üstadımızın verdiği cevabın ilk üç ikazını işlemiştik. (1)

Birinci İkazda; ömrümüzün ebedi olmadığını, bize usanç veren şeyin; dünyada ebedi kalacağımızı zannetmemiz olduğu ifade edilmişti.

İkinci İkazda; maddi bedenimizin nasıl ki gıdaya ihtiyacı var, aynen öyle de manevi latifelerimizin (*akıl, ruh, kalp, latife-i Rabbaniye*) de gıdaya ihtiyacı olduğu ifade edilmişti.

Üçüncü İkazda da; bize usanç veren durumun, esasen sabır kuvvetimizi doğru kullanmadığımızdan kaynaklandığını, komutan örneğiyle gayet güzel anlatmıştı. Kısaca hatırladıktan sonra, dersin devamını okumaya çalışalım:

"DÖRDÜNCÜ İKAZ: Ey sersem nefsim! Acaba şu vazife-i ubûdiyet neticesiz midir? Ücreti az mıdır ki sana usanç veriyor? Halbuki bir adam sana birkaç para verse veyahut seni korkutsa, akşama kadar seni çalıştırır; ve fütursuz çalışırsın."(2)

Burada, insanın bir işi isteksiz yapması yahut terk edip yapmamasının muhtemel iki sebebi nazara veriliyor: O işten bir netice çıkmaması, çıksa da alacağı ücretin yeterli olmaması. Bu iki meselenin tahliline geçilmeden şöyle bir hakikat de nazara veriliyor: **"Halbuki bir adam sana birkaç para verse veyahut seni korkutsa, akşama kadar seni çalıştırır ve fütursuz çalışırsın."**

Dünyada insanların ya cüzi bir ücrete karşılık yahut tehdit ve korkutmakla belli işlerde çalıştırıldıklarına dikkat çekiliyor. Daha sonra, ibadetin ücreti ve isyanın ebedî cehennem gibi büyük bir azabı netice vereceği belirtilerek, insan nefsinin namazdan kaçma yollarının her ikisi de kapatılıyor.

Yani, namazın mükafatı cennet, kılmamanın azabı cehennem. Böylece insan nefesine **"Cennetten büyük saadet, cehennemden büyük azap mı olur?"** soruları sorulmuş ve namaz kılmaya yönelmesi istenmiş oluyor.

"Acaba bu misafirhane-i dünyada âciz ve fakir kalbine kut ve gınâ; ve elbette bir menzilin olan kabrinde gıda ve ziya; ve herhalde mahkemen olan mahşerde sened ve berat; ve ister istemez

üstünden geçilecek Sırat köprüsünde nur ve burâk olacak bir namaz neticesiz midir veyahut ücreti az mıdır?"(3)

Bu konuyu daha önce ayrıntılı işlemiştik, sadece birkaç atıf okumak istiyorum:

"Namaz, kalblerde azamet-i İlâhiyeyi tesbit ve idame ve akılları ona tevcih ettirmekle adalet-i İlâhiyenin kanununa itaat ve nizam-ı Rabbânîye imtisal ettirmek için yegâne İlâhî bir vesiledir."

(İşaratü'l-İ'caz, Bakara Sûresi, 3. âyetin Tefsiri.)

"Namaz, kul ile Allah arasında yüksek bir nispet ve ulvî bir münasebet ve nezih bir hizmettir ki, her ruhu celb ve cezb etmek namazın şe'nindedir." *(İşaratü'l-İ'caz, Bakara Sûresi, 3. âyetin Tefsiri.)*

Kabirde cismani azabın hak olması gibi, cismani gıda ve lezzet de haktır. Bu hususta iki hadis nakletmek istiyorum:

"Kâfire kabrinde kudurmuş akrepler saldırtılır ve onun etini başından ayaklarına kadar yerler. Sonra ona tekrar et giydirilir ve bu sefer de ayaklarından başlayarak başına kadar yerler ve böylece azap devam edip gider."(4)

"Ona (kâfire) kabrinde, elinde düğümü ateşten olan, deve boynu gibi bir kırbaçla bir hayvan saldırtılır ki, Allah'ın dilediği kadar onu döğür. Kulakları da sağır olduğu için onun sesini (feryadını) duymaz ki ona acısın."(5)

Gıda, ziya, sened, berat, nur ve burak ifadeleri, namaza dolayısıyla da salih amele işaret eder. Nasıl yolculukta azık ve gıda olmaz ise; insan büyük bir sıkıntıya düşer, aynı şekilde insanın ebed yolculuğunda da namaz ve salih ameller, gıda gibi, burak gibi ehemmiyetlidir; bunlar olmaz ise insan kabirde büyük sıkıntı ve azaba duçar olur demektir.

Nur Külliyyatı'nda insanın, sonsuz ihtiyaçlarını kendi irade ve kudretiyle yerine getirmekten aciz bulunduğu sıkça nazara verilir. Sadece bir örnek vermekle yetinelim: İnsan gecenin gidip gündüzün gelmesine muhtaçtır. Bu ihtiyacının görülmesi için dünyanın saatlerce dönmesi gerekiyor, bunu yapmaktan da son

derece acizdir. İşte böyle aciz ve fakir olan bir insanın kalbi, gecenin gündüze inkılab etmesi için Allah'a ilticaya mecburdur. Bu gibi sonsuz ihtiyaçlarının görülmesi için Allah'a sığınmanın en mükemmel şekli ise namazdır. Namazla Rabbinin huzuruna çıkmak, **"yalnız O'na ibadet etmek, yalnız O'ndan yardım dilemek"** o aciz ve fakir insanın kalbi için hem en büyük bir kut (gıda) hem de en ileri bir gınadır, manevî zenginliktir.

"Bir adam sana yüz liralık bir hediye va'd etse, yüz gün seni çalıştırır. Hulfü'l-va'd edebilir o adama itimad edersin, fütursuz işlersin."

Malumunuz; **vaad** mükâfat vermeye, **vaid** ise ceza vermeye bakar. Dolayısıyla hulfü'l-vaad; cenneti vaad edip vermemek, hulfü'l-vaid cehennemi vaad edip, haşa yerine getirmemektir.

"Acaba hulfü'l-va'd hakkında muhal olan bir Zât, Cennet gibi bir ücreti ve saadet-i ebediye gibi bir hediye sana va'd etse, pek az bir zamanda, pek güzel bir vazifede seni istihdam etse; sen hizmet etmezsen veya isteksiz, suhre gibi veya usançla, yarım yamalak hizmetinle Onu va'dinde itham ve hediyesini istihfaf etsen, pek şiddetli bir tedibe ve dehşetli bir tâzibe müstehak olacağını düşünmüyor musun?"

Üstad'ın tedib ve tazip ifadesi; **namazsız adamlar** içindir. Yani onlara der ki, **"Sen kılsan kılsan, yarım yamalak bir namaz kılacaksın. Hiç olmaz ise bu yarım yamalak namazı kıl ki, azap ve tedibden kurtul. Yoksa dehşetli bir azap seni bekliyor."** diye namaz kılmaya teşvik ediyor.

Bir de namazın çekirdekten tâ ağaca kadar mertebeleri var. Çekirdek mesâbesindeki namaz da kuşkusuz bir namazdır. Ama imanın zâafından gelen ve tam ciddiyet ve huzur ile kılınmayan namazın zahirinde usanç, isteksiz, suhre gibi manalar okunuyor. Bu da nefsin bir dirhem hazır lezzeti, gelecekteki tonlarca lezzete tercih ettiğinin göstergesidir.

Onun için nefis, namaza sanki; ücreti az ya da gelecekte verilecek bir ücret nazarı ile bakıp, tam ciddiyet ile teslim ve inkiyâd etmiyor. İşte nefsin bu kör noktasını ıslah için bir tekdir, bir zecr için tazib ve tedib ifadesidir.

"Dünyada hapsin korkusundan en ağır işlerde fütursuz hizmet ettiğin halde, Cehennem gibi bir haps-i ebedînin havfı, en hafif ve

lâtif bir hizmet için sana gayret vermiyor mu?"

Dünyada hapse girmek, cezaya çarptırılmak, avukat, polis ve benzeri kişilere muhatap olmak herkesin derecesine göre korktuğu -veya *tedirgin olduğu*- şeylerdendir; zaten kanunlar çerçevesinde yaşamak da bunun içindir. Öyle olmasaydı insanlar kısa yoldan zengin olmanın, çalmanın, usulsüzlük yapmanın yollarını araştırırdı. Dolayısıyla hiç kimse ne yerin altındaki kömür madenlerinde çalışır, ne sabahın beşinde balık halinin yolunu tutar, ne de gece on ikilere kadar dükkanda müşteri yolu gözlerdi.

Madem geçici dünyanın hapissiz, sıkıntısız geçmesi için bu kadar fedakârlık yapılıyor, ebedî dünyanın saadet ve selameti için de hiç olmazsa bir saat farz namaz için ayrılmalı...

"BEŞİNCİ İKAZ: Ey dünyaperest nefsim! Acaba ibadetteki füturun ve namazdaki kusurun meşâgıl-i dünyeviye'nin kesretinden midir veyahut derd-i maişetin meşgalesiyle vakit bulamadığından mıdır? Acaba sırf dünya için mi yaratılmışsın ki bütün vaktini ona sarf ediyorsun?"(6)

"Acaba sırf dünya için mi yaratılmışsın ki bütün vaktini ona sarf ediyorsun?" Bu cümle bizi taziye meclislerine götürür ve o meclislerden sıkça okunun şu ayet-i kerîmeyi hatırlatır:

"Onlar; başlarına bir musibet gelince, 'Biz şüphesiz Allah'a aidiz (Allah içiniz, Allah'ınız) ve şüphesiz O'na döneceğiz.' derler."
(Bakara, 2/156)

Demek ki; bu dünya için yaratılmamışız, asıl menzilimize gitmek üzere, burada imtihana tabi tutuluyoruz. Üstat Bediüzzaman Hazretleri; dünyanın üç yüzü olduğunu beyan eder ve bunları şöyle sıralar:

"Birinci yüzü Cenâb-ı Hakkın esmâsına bakar. Onların nukuşunu gösterir. Mânâ-yı harfiyle, onlara ayınadârlık eder."

"İkinci yüzü âhirete bakar. Âhiretin tarlasıdır, Cennetin mezrasıdır."

"Üçüncü yüzü insanın hevesâtına bakan ve gaflet perdesi olan ve ehl-i dünyanın mel'abe-i hevesâtı olan yüzdür."(7)

Birinci yüze talip olanlar, Allah'ın ahsen-ı takvimde yarattığı ve bütün esmâsını kendisinde tecelli ettirdiği en mükemmel mahluk olmanın sefasını sürerler.

İkinci yüzüne talip olanlar ise; dünya tarlasına salih ameller ekmek suretiyle ahirette ebedî saadete ererler.

Sırf dünya için yaratıldıklarını sanan kimseler ise; bu iki yüzden gaflet ederek bütün kabiliyetlerini, imkânlarını ve zamanlarını sadece üçüncü yüze hasretmekle büyük bir hüsrana uğrarlar.

"Ben cinleri ve insanları ancak bana ibadet etmeleri için yarattım." (Zariyat, 51/56)

âyet-i kerimesi de açıkça gösteriyor ki biz **"Allah içiniz, Allah'ınız"**. O halde, her şeyimizle dünyanın birinci ve ikinci yüzüne teveccüh etmekle "lillah için olanlar" zümresine dahil olmaya çalışmalıyız.

"Elbette âhiret senin için dünyâdan hayırlıdır." (Duhâ, 93/4)

âyeti, dünya niçin yaratılmışsa insan da onun için yaratıldığına işaret eder. Güneş, ay, yıldızlar niçin yaratılmışlarsa insan da onun için yaratılmıştır. Bitkiler ve hayvanlar niçin yaratılmışlarsa insan da onun için yaratılmıştır. Bütün bu niçin'lerin bir tek cevabı vardır: Allah için; O'nu tanımak ve O'nu tesbih etmek için, esmâsına en câmi ve en mükemmel bir ayna olmak için.

İnsan; Allah'ın bütün ilâhî isimlerine en mükemmel ayna olmasına karşılık, hem bütün hayvanlara kumandan olmuş, hem de dünya nimetlerinden, onlara nispeten, çok daha fazla istifade etmiştir. Ancak, bu insan kendisine cüzi irade verilmesiyle de büyük bir imtihana tabi tutulmuştur. Bu imtihani kazandığı takdirde bütün esmâ tecellilerine, dünyadakiyle kıyaslanmayacak kadar ileri derecede mazhar olacak, o, akılların idrakten aciz kaldığı ve hayallerin ulaşamayacağı saadet diyarında ebediyen kalma lütfuna erecektir. Bu büyük şerefe nail olmanın birinci şartı, Allah'ın kulu ve eseri olduğunu bilmek ve o şuurla yaşamaktır. Ve cennet, O'nun rızası dairesinde ömür geçiren bahtiyar kullar için hazırlanmıştır.

"Sen istidat cihetiyle bütün hayvânâtın fevkinde olduğunu ve hayat-ı dünyeviye'nin levâzımâtını tedarikte iktidar cihetiyle bir serçe kuşuna yetişemediğini biliyorsun. Bundan neden anlamıyorsun ki, vazife-i asliyen hayvan gibi çabalamak değil, belki hakikî bir insan gibi hakikî bir hayat-ı daime için sa'y etmektir?"

Medeniyet; hayatın şartlarını öyle ağırlaştırdı ki, dünyayı elde etmek, insanlar için artık en temel vazife haline geldi. İnsan için zaruri olmayan şeyleri, zaruri durumuna getirdi ve insanın bütün enerji ve gayretini dünyaya sarf ettirdi.

Halbuki; Allah, insanı kulluk ve ibadet etmek için dünyaya göndermiştir. Bu yüzden insanın fitrat ve mahiyetini de ibadet ve kulluğa göre donatmıştır. Yoksa hayvan gibi yutmak ve çabalamak için insanı dünyaya göndermiş değildir. İnsan, iman ve ibadeti terk edip, hayvan gibi dünyanın adi ve süfli zevk ve lezzetlerinin peşine takılır ise, hayvandan aşağı düşer. Yok iman ve kulluğa riayet ederse, o zaman mahlukatın en üstünü ve en şerefli konumuna çıkar. Zira insanı, Allah bu kıvamda yaratmıştır.

İnsanın önünde iki seçenek var; ya kul olup kainata sultan olur ya da iman ve ibadeti terk edip mahlukatın en aşağı ve en rezili olur. İnsanın bu dünyaya zevk ve lezzet peşinde koşmak için gönderilmediğine en güzel şahit, insan ile hayvan arasındaki farktır. Serçe kuşu örneği de çok muvafık düşmüş. Serçe kuşu kendi bedeninin 10 katı kadar yem yiyebiliyor ve günde yüz defa kadar ilişkiye girebiliyor. İnsan kendine bakarsa bu iki yönden de serçe kuşuna yetişemediğini bilir.

"Bununla beraber, meşâgıl-i dünyeviye dediğin, çoğu sana ait olmayan ve fuzulî bir surette karıştığın ve karıştırdığın mâlâyânî meşgalelerdir. En elzemini bırakıp, güya binler sene ömrün var gibi, en lüzumsuz malûmatla vakit geçiriyorsun. Meselâ 'Zuhâl'in (Satürn gezegeni) etrafındaki halkaların keyfiyeti nasıldır?' ve 'Amerika tavukları ne kadardır?' gibi kıymetsiz şeylerle, kıymettar vaktini geçiriyorsun. Güya kozmoğrafya ilminden ve istatistikçi fenninden bir kemâl alıyorsun!"

İnsanı namazdan alıkoyan çok önemi bir faktör de malâyâniyâttır. Yani, yapılmasında belli bir maksat gözetilmeyen, ne dünyada ne de ahirette bir faydası olmayan boş işler yahut gereksiz konuşmalardır. Bu konuda Peygamber Efendimizin (asm.) birbirinden önemli iki ikazı:

"Kişinin malâyâniyi terk etmesi İslâmiyetinin kemalindedir."

“İki büyük nimet zarara uğratılmaktadır: Sıhhat ve boş zaman.”

Üstat Bediüzaman hazretleri de bu konu üzerinde önemle durur ve Meyvenin Dördüncü Meselesi’nde şu şekilde özetler; “Ömür sermayesi pek azdır; lüzumlu işler pek çoktur.”

"Eğer desen, 'Beni namazdan ve ibadetten alıkoyan ve fütur veren öyle lüzumsuz şeyler değil, belki derd-i maişetin zarurî işleridir.' Öyle ise, ben de sana derim ki:"

"Eğer yüz kuruş bir gündelikle çalışsan, sonra biri gelse, dese ki: 'Gel, on dakika kadar şurayı kaz; yüz lira kıymetinde bir pırlanta ve bir zümrüt bulacaksın.' Sen ona 'Yok, gelmem. Çünkü on kuruş gündeliğimden kesilecek, nafakam azalacak.' desen, ne kadar divanece bir bahane olduğunu elbette bilirsin."(8)

Bu ifadelerde soru sahibinin namaz kılmak istediği, ancak dünyevi meşgalelerinin çokluğundan ibadete vakit bulamadığı gibi bir mana hissediliyor. Böyle Müslümanlar az değildir. Üstat hazretleri bu kimselere gittikleri yolun yanlışlığını biraz daha yumuşak bir üslupla açıklıyor. Namaza ayrılan vaktin pırlanta ve zümrüt değerinde olduğunu, ayrıca namaz kılan kişinin dünyevî işlerinde de bereket olacağını nazara veriyor.

"Aynen onun gibi, sen şu bağında nafakan için işliyorsun. Eğer farz namazı terk etsen, bütün sa’yin semeresi, yalnız dünyevî ve ehemmiyetsiz ve bereketsiz bir nafakaya münhasır kalır. Eğer sen istirahat ve teneffüs vaktini, ruhun rahatına, kalbin teneffüsüne medar olan namaza sarf etsen, o vakit, bereketli nafaka-i dünyeviye ile beraber, senin nafaka-i uhreviyene ve zâd-ı âhiretine ehemmiyetli bir menba olan iki maden-i mânevî bulursun."

Bu ders bağda bir zata verildiği için bu iki maden o kişinin mesleğine göre beyan edilmiş. Dördüncü Söz’de ise şu genel ifade geçiyor:

“Namaz kılanın diğer mübah dünyevî amelleri güzel bir niyet ile ibadet hükmünü alır.”

O halde, dünyevî meşgalelerinden kısa bir süre sıyrılarak “ruhun rahatına, kalbin teneffüsüne medar olan” namazını kılan kişinin bütün ömrü ibadet hükmüne geçebiliyor. Bu kişi bir bağ sahibi ise bağında yetişen bütün bitkilerin tesbihlerinden manen hisse aldığı gibi, başkalarının o bağın mahsullerinden istifade etmeleri de ona bir sadaka hükmüne geçiyor.

Bütün ibadetlerde esas olan ihlastır. İhlas Risalesi’nde beyan edildiği gibi **“Bir zerre ihlâslı amel, batmanlarla hâlis olmayana müreccahtır.”**

Meselâ, cemaatle kılınan namazda, her mümin tek olarak kılacağı namazın yirmi yedi katı sevap alır. Ancak, bu yirmi yedi kat her müminin ihlasına göre farklı keyfiyettir. Rakamla ifade edecek olursak, birinin ihlası on birim ise onun yirmi yedi kat sevabı ‘iki yüz yetmiş’ kıymetinde olur. Bir başkasının ihlası bin birim kadar ise onun alacağı yirmi yedi kat sevap ‘yirmi yedi bin’ kıymetindedir.

"Birinci maden: Bütün bağındaki (Haşiye: Bu Makam, bir bağda, bir zâta bir derstir ki, bu tarzla beyan edilmiş.) yetiştirdiğin, çiçekli olsun, meyveli olsun, her nebatın, her ağacın tesbihatından, güzel bir niyetle, bir hisse alıyorsun."

Farz olan beş vakit namazını kılan bir çiftçi, ekip biçtiği bütün çiçek ve ağaçların fitri ve hali yapmış olduğu tesbih ve zikirlerden hisse alıyor, yani sevap kazanıyor. Evet, canlı olsun cansız olsun, şuurlu olsun şuursuz olsun, her şey, Allah’ı amma kali bir dile amma hali bir lisan ile tesbih ve zikrediyor. Nitekim Kur’an’ın çok ayetlerinde, şuurun alametleri hükmünde olan tesbih ve zikir, cansız varlıklara izafe edilmiştir. Bu âyetlerden bazıları şunlardır:

"Göklerde ve yerde bulunan her şey Allah'ı tesbih etmiştir." (Hadîd, 57/1)

"Yedi gök, arz ve bunların içinde bulunanlar, O'nu tesbih ederler. O'nu övgü ile tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur, ama siz onların tesbihlerini anlamazsınız." (İsrâ, 17/44)

İşte insanın, canlı veya cansız mahlukatın yapmış olduğu tesbihatından hisse alması, beş vakit namaza bağlanmıştır.

"İkinci maden: Hem bu bağdan çıkan mahsulâtta kim yese -hayvan

olsun, insan olsun, inek olsun, sinek olsun, müşteri olsun, hırsız olsun- sana bir sadaka hükmüne geçer. Fakat o şartla ki, sen Rezzâk-ı Hakikî namına ve izni dairesinde tasarruf etsen ve Onun malını Onun mahlûkatına veren bir tevziat memuru nazarıyla kendine baksan..."

İnsanın ürettiği şeyden kim istifade ederse etsin, bütün istifadeler bir sadaka hükmüne geçiyor ve üreticinin sevap hanesine sevaplar kazandırıyor. Yalnız bu da yine farz olan beş vakit namaz kılmaya bağlanmıştır. Yani müstahsil beş vakit namazı kılmıyorsa, ürettiği şeyden başkalarının istifadeleri sadaka hükmüne geçmiyor. Çiftçi ise mahsulden, esnaf ise mamulden, işçi ise emeğinden sevap noktasında istifade edemiyor. *Şayet beş vakit namazı kılsa kim ne üretiyorsa ondan sadaka olarak istifade eder.*

"İşte, bak, namazı terk eden ne kadar büyük bir hasâret eder. Ne kadar ehemmiyetli bir serveti kaybeder. Ve sa'ye pek büyük bir şevk veren ve amelde büyük bir kuvve-i mânevî temin eden o iki neticeden ve o iki madenden mahrum kalır, iflâs eder. Hattâ ihtiyarlandıkça bahçecilikten usanır, fütur gelir. 'Neme lâzım,' der. 'Ben zaten dünyadan gidiyorum. Bu kadar zahmeti niçin çekeceğim?' diyecek, kendini tembelleğe atacaktır. Fakat evvelki adam der: "Daha ziyade ibadetle beraber sa'y-i helâle çalışacağım. Tâ kabrime daha ziyade ışık göndereceğim, âhiretime daha ziyade zahîre tedarik edeceğim."

Bu konuda Efendimizin (a.s.m) şu hadis-i şerifi akla geliyor:

Kıyametin kopacağını haber alsanız bile, ağaç dikmekten vazgeçmeyiniz.

Bu bilinçte olanlar ahiret için zahîre göndermeye devam eder.

"Elhasıl: Ey nefis! Bil ki, dünkü gün senin elinden çıktı. Yarın ise, senin elinde senet yok ki ona mâliksin. Öyle ise, hakikî ömrünü, bulunduğun gün bil; lâakal günün bir saatini, ihtiyat akçesi gibi, hakikî istikbal için teşkil olunan bir sandukça-i uhreviye olan bir mescide veya bir seccadeye at."

İnsan, kazancının tamamını tüketmeyip bir kısmını istikbaldeki muhtemel ihtiyaçları yahut tasavvur ettiği yatırımları için biriktirir. Üstat hazretleri bir günlük ömür sermayesinin tamamını dünya için harcıyıp tüketmek yerine bir kısmını da ahiretteki ebedî hayat için ayırmamız gerektiğini ikaz ediyor. İşte namaz o ihtiyat akçesi, o uhrevî kasa gibidir.

"Hem bil ki, her yeni gün, sana, hem herkese bir yeni âlemin kapısıdır. Eğer namaz kılmazsan, senin o günkü âlemin zulümatlı ve perişan bir halde gider, senin aleyhinde âlem-i misalde şahadet eder. Zira herkesin, her günde, şu âlemden bir mahsus âlemi var."

Her insanın kendine özgü hususi bir âlemi var. Ve bu âleme şekil ve renk veren de insanın kalbindeki inanç ve imanıdır. Bu âlemin üstünden zaman geçtiği için, insanın her anı farklı bir âlem oluyor. Bir dakika öncesi ile bir dakika sonrası aynı olmuyor. İnsan bu zaman dilimlerini nasıl değerlendiriyor ise, o zaman dilimi ve ona bağlı öznel âlemi de ona göre renk kazanıyor. Şayet o anını iman ve ibadet ile değerlendirirse, o an ve o âlem iman ve ibadet ile boyanıp gidiyor.

Bir gün 1.440 dakika yapar; her bir dakika yeni/başka bir âlem niteliğinde olduğuna göre, insan her gün 1.440 adet âlem tüketir. Bu âlemler ya iman ile nurlanır giderler ya da küfür veya gaflet ile kararır sönerler. Felsefede de meşhurdur ki; aynı ırmakta iki kere yıkanılmaz deniliyor. Onun için bizim her anımızı imanla göndermemiz gerekiyor. Efendimiz (a.s.m) şu hadisi ile ifade ediyor:

جَدِّدُوا إِيْمَانَكُمْ بِلَا إِلَهَ إِلَّا اَللّٰهُ

"İmanınızı Lâ ilâhe illâllah ile yenileyiniz."

Müsned, 2:359; el-Münzirî, et-Terğîb ve't-Terhîb, 2:415; Hâkim, el-Müstedrek, 4:256; el-Heysemî, Mecmeu'z-Zevâid, 1:52.

Her sabah güneş yeni bir gün için doğar. İnsanlar kendileri için doğan bu yeni fırsatı; ya Allah'ın rızası dairesinde değerlendirerek hem dünyalarını, hem ahiretlerini mamur ederler, yahut o günü sadece geçici dünya menfaatlerinin peşinde koşarak geçirir ve ebedi kazançlardan mahrum kalırlar.

"Hem o âlemin keyfiyeti, o adamın kalbine ve ameline tâbidir. Nasıl

ki, âyinende görünen muhteşem bir saray, âyinenin rengine bakar. Siyah ise siyah görünür; kırmızı ise kırmızı görünür. Hem onun keyfiyetine bakar. O âyine şişesi düzgünse, sarayı güzel gösterir. Düzgün değilse çirkin gösterir. En nazik şeyleri kaba gösterdiği misillü, sen kalbinle, aklınla, amelinle, gönlünle, kendi âleminin şeklini değiştirirsin. Ya aleyhinde, ya lehinde şahadet ettirebilirsin."

Yirmi Üçüncü Lem'ada bu konuda şöyle buyruluyor:

"... Her insan için, bu âlemden hususî bir âlem vermiş; o âlemin rengini, o insanın itikad-ı kalbîsine göre gösteriyor. Meselâ, gayet meys ve matemli olarak ağlayan bir insan, mevcudatı ağlar ve meys suretinde görür. Gayet sürurlu ve neş'eli, müjdeli ve kemâl-i neş'esinden gülen bir adam, kâinatı neş'eli, güler gördüğü gibi; mütefekkirâne ve ciddî bir surette ibadet ve tesbih eden adam, mevcudatın hakikaten mevcut ve muhakkak olan ibadet ve tesbihatlarını bir derece keşfeder ve görür."(9)

İnsan her ne amel işlese, bütün kâinatı da ona hizmet ettirir, yani bütün bir âlemin yardımıyla o işi icra eder. Buna göre, bir insan kendisine yardım eden bütün eşyayı yaptığı hayırlı işlere bir bakıma ortak etmiş olur ve onları bir cihetle sevindirir, memnun eder. Aksi halde, Allah'ı her an tesbih eden bu varlık âleminin hukukuna çok büyük bir tecavüz etmiş olur ve bütün mevcudatı kendinden şikayetçi yapar. Yine bu insan, kendi ruh âlemini hangi renkle boyarsa, o aynada tecelli eden hususi âlemini de o renk ile boyamış olur...

"Eğer namazı kılsan, o namazınla o âlemin Sâni-i Zülcelâline müteveccih olsan, birden, sana bakan âlemin tenevvür eder. Adeta namazın bir elektrik lâmbası ve namaza niyetin onun düğmesine dokunması gibi, o âlemin zulûmâtını dağıtır ve o hercümerc-i dünyeviyedeki karma karışık perişanîyet içindeki tebeddülât ve harekât, hikmetli bir intizam ve mânidar bir kitabet-i kudret olduğunu gösterir."

Namaz kılmakla Allah'ın emrine itaat eden insan bütün varlık âleminin de İlâhî emirlere göre hareket ettiğinin ve kendilerine yüklenen görevi en iyi şekilde yerine getirdiğinin farkına varır. Bütün âlemleri Allah'ın terbiye ettiğini düşünen insan,

çevresini kuşatan sonsuz denecek kadar çok varlığı ve bir o kadar hadiseyi başıboş zannetme gafletinden kurtulur. Her şeyin Allah'ın terbiyesiyle bir kemal noktasına geldiğini düşünür ve kendi ruh âleminin de ancak iman ve ibadet ile terakki ve tekemmül edeceğinin şuuruna varır. Bu gibi düşüncelerin her biri bir zulümatı dağıtır.

İman en büyük nurdur, küfür zulümatını dağıtır. Her şeyi Allah'ın terbiye ettiğini bilmek eşyayı başıboş zannetme zulmetini dağıtır. Allah'ın Alîm ve Hakîm olduğunu hatırlamak ve her şeyin İlâhî ilim dairesinde cereyan ettiğini bilmek, aklının ermediği şeyleri veya işleri hikmetsiz zannetme zulümatını dağıtır. Ahireti, mizanı, cenneti hatırlamak, ölümün hiçlik ve yokluk olduğunu zannetme zulümatını dağıtır.

**نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ [“Allah göklerin ve yerin nurudur.”
(Nur, 24/35)]**

âyet-i pür-envârından bir nuru senin kalbine serper. Senin o günkü âlemini, o nurun in'ikâsıyla ışıklandırır, senin lehinde nuraniyetle şehadet ettirir.”

Cenab-ı Hakk'ın bir ismi Nur'dur. Bütün nurlar ve nuranî şeyler hep o ismin tecellileridirler. Namaz kılan bir insan kendisinin Allah'ın bir kulu olduğunu bilmekle öncelikle kendi varlığında tecelli eden bütün İlâhî isimleri tefekkür etme nimetine kavuşur. Sonra nefsinden haricî âleme intikal ederek bütün eşyada tecelli eden esmâ ve sıfatlara marifet kesb eder. Böylece her biri, bir yahut daha çok esmânın tecellisiyle var edilmiş bulunan bu eşyayı Allah namına temaşa ve tefekkür etmekle Nur isminin o büyük aynası olan imanı daha da parlar. Varlık âlemindeki hikmet cilvelerini hayretle düşündüğünde de Alîm ve Hakîm isimlerinin nurları onun aklını nurlandırır.

"Sakın deme, 'Benim namazım nerede, şu hakikat-i namaz nerede?' Zira, bir hurma çekirdeği, bir hurma ağacı gibi, kendi ağacını tavsif eder."

Çoğu insan namazda arzu ettiği huzur ve huşuyu tam bulamayınca "Benim namazım nerede, şu hakikat-i namaz nerede?" diyor ve ümitsizliğe düşme tehlikesine maruz kalıyor. Nitekim, şeytanın bazı hassas insanları bu yolla namazdan alıkoyduğu da malumdur.

Salih amellerimizi tam bir huzur ile yapamamaktan dolayı ümitsizliğe düşmemeli ve

şeytanın oyununa gelmemeliyiz. Mümkün olduğu kadar da huzura mani hallerden ve zihnimizi gereksiz meşgul eden fuzuli bilgilerden, bizlere ulvi hakikatleri unutturan bozuk havalardan, kötü arkadaşlardan, ruhumuzu yaralayan zararlı sohbetlerden, hayalimizi ifsat eden ahlâksız neşriyatlardan uzak durmalıyız.

Üstadımızın bu zamanda **“Böyle kebair-i azîme içinde amel-i salihin ihlâsla muvaffakiyeti pek azdır.”** dersinden aldığımız büyük teselli ile kesinlikle yeise kapılmamalıyız. Bu zamanda takvanın birinci derecede önem kazandığını da dikkate alarak bu konuda azamî hassasiyet göstermeliyiz. Böylece, bize hücum eden binlerce günaha sırtımızı çevirerek binlerce vacip sevabı alacak ve salih ameldeki noksanımızı büyük ölçüde gidermeye çalışacağız.

Namaz, Allah'ın huzuruna bir davettir. Şeklen davete icâbet eden, vazifesini yerine getirmiş olur. Mânen de ne kadar davete konsantre olsa, davetteki huzur ve derinliği o kadar hisseder. Öncelikle huzurda olmanın mutluluğunu kendisi yaşar. Rabbimiz de, o huzuru hissetme nisbetinde kulunu mükâfatlandırır. Ancak, davete icâbet eden herkes vazifesini aynı şekilde yapmıştır. Herkes abdest almış. Namazın erkânına aynı şekilde riâyet etmiştir. Görünüşte hiç bir fark yok gibidir. Peki fark nerededir? Fark; huzurda olmayı hissetme derinliğindedir. Bu hissediş ise, derece derecedir. Çekirdek ile ağaç arasındaki mesâfe kadar fark vardır.

Hurma çekirdeğinin misal verilmesi ise, mutlak anlamda bir misaldir. Yerine başka bir ağaç da verilebilirdi. Farklı bir ağacın olması, da mes'elenin aynı şekilde anlaşılmasına vesile olacaktı. Fakat hurmanın mübarek bir bitki olması, hem gıda, hem meyve, hem yemiş vazifesi yapması gibi özelliklerden dolayı tercih edilmiş olabilir. Zirâ en mübarek ibâdet namazdır. Hem kalbimizin gıdâsı, ruhumuzun âb-ı hayatı ve lâtîfe-i Rabbâniyemizin hava-i nesîmini cezb ve celb eden namaz dâhi bir çok yönden insanı mânen besler.

"Fark yalnız icmal ve tafsil ile olduğu gibi; senin ve benim gibi bir âmînin velev hissetmezse namazı, büyük bir velînin namazı gibi şu nurdan bir hissesi var, şu hakikatten bir sırrı vardır velev şuurun taallûk etmezse."

İncir ağacı, ince ve latif hatlarla incir çekirdeğinde mevcuttur. İncir ağacı, incir çekirdeğinin tekemmül edip geliştiği son halidir, yani çekirdeğin ağaç olmuş halidir. Şimdi incirin çekirdeği de incirdir, ağaç olmuş hali de incirdir. İncir olma noktasında ikisi de eşittir, lakin aralarında gelişmişlik ve kemalat farkı vardır. İşte avamın namazı incir çekirdeği iken, veli bir zatın namazı ağaç haline gelmiş bir incir ağacı şeklindedir.

İşte şuurun namazın hakikatlerine tam anlamı ile taalluk etmemesi, namazın o mana ve maksatlarını tam anlamı ile okuyamamak ve göremeden kılmak demektir.

Biz bütün bunları bilsek de bilmesek de namazda bu temsili vekaletler oluyor. Demek şuur olmasa bile biz, namaz sayesinde bütün kainatın temsilciliğini yapıyoruz.

"Fakat derecâta göre inkişaf ve tenevvürü ayrı ayrıdır. Nasıl bir hurma çekirdeğinden tâ mükemmel bir hurma ağacına kadar, ne kadar merâtip bulunur. Öyle de, namazın derecatında da daha fazla meratip bulunabilir. Fakat bütün o merâtipde, o hakikat-i nuraniyenin esası bulunur."

İmanda olduğu gibi, ibadetten de istifade etmenin dereceleri vardır. Üstadımız, bu derece farkını çekirdek ve ağaç arasındaki ilişkiyle izah etmektedir. Bir çekirdek içerisinde bir ağaç mevcuttur. Ancak ağacın özetidir. Dal budak salmış bir ağaç ise; özet olan çekirdeğin açılımıdır. Dolayısıyla; ağacın mertebelerini izah ederken şu tespiti çok rahat yapabiliyoruz; "bir ağacın, çekirdekten ağaca kadar mertebeleri vardır."

Aynen öyle de; imanın da, namazın da mertebeleri vardır. Bu mertebelerin hem iç dünyamıza hem de dış dünyamıza bakan yönleri vardır.

Namazın dış alemimize bakan boyutu Ankebût Sûresinde şöyle ifade edilmektedir; "Namazı hakkıyla ifa et! Muhakkak ki namaz, insanı, ahlâk dışı davranışlardan, meşrû olmayan işlerden uzak tutar."

Namazın iç alemimize bakan boyutu ise, saygı ve huşu içerisinde kılmaktır. Bu durumda kalbi ve ruhi hayatımıza feyizler, nurlar akacaktır. Mesela, Üstadımız çok derinlemesine hissettiği bir namazı şöyle anlatmaktadır:

"Sonra, namaz içinde 'Sübhanerabbîyelâlâ' derken, şu kelimenin mânâsı inkişaf etti, tam mânâsıyla değil, fakat bir parça hakikati görüldü. Kalben dedim: 'Keşke, bir tek namaza bu kelime gibi muvaffak olsaydım, bir sene ibâdetten daha iyi idi.' Namazdan sonra anladım ki, o hâtıra ve o hal, sahabelerin ibâdetteki derecelerine yetişilmediğine bir irşâddir."

"İşte, şu hikmete binâen, bütün hissiyâtları uyanık ve letâifleri hüşyar olan Sahabeler envâr-ı imâniye ve tesbihîyeyi câmi' olan kelimât-ı mübârekeyi dedikleri vakit, kelimenin bütün mânâsıyla söyler ve bütün letâifiyle hisse alırlardı."(10)

Özet olarak, ilmihalde belirtilen şartlara tam uyduğumuz takdirde, namaz görevimizi yerine getirmiş olduğumuzu düşünerek yeise kapılmamalıyız. Öte yandan, namazımızın daha mükemmel olması için de çalışmalı, dua ve niyazda bulunmalıyız.

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى مَنْ قَالَ (الصَّلَاةُ عِمَادُ الدِّينِ) وَعَلَى آلِهِ
وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ

"Allah'ım! 'Namaz dinin direğidir.' (11) buyuran zâta ve bütün âl ve ashâbına salât ve selâm et."

Dipnotlar:

- (1) bk. [Her gün beş vakit namaz usanç verir mi? \(1\)](#)
- (2) bk. [Sözler, Yirmi Birinci Söz, Birinci Makam.](#)
- (3) bk. [age.](#)
- (4) bk. *Beyhakî, İsbatu Azabul Kabr, V/53.*
- (5) bk. *Ahmet b. Hanbel, Müsned, VI/353.*
- (6) bk. [Sözler, Yirmi Birinci Söz.](#)
- (8) bk. [age.](#)
- (9) bk. [Lem'alar, Yirmi Üçüncü Lem'a.](#)
- (10) bk. [Sözler, Yirmi Yedinci Söz'ün Zeyli.](#)
- (11) bk. *Tirmizî, İmân: 8; İbni Mâce, Fiten: 12; Müsned, 5:231, 237; el-Hâkim, el-Müstedrek, II/76.*